



Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

23 ноември 2017 година *

„Конкуренция — Член 101 ДФЕС — Споразумения между предприятия — Търговски отношения между оператори на бензиностанции и петролни предприятия — Дългосрочно споразумение за изключително снабдяване с горива — Решение, с което Европейската комисия обявява за задължителни поети от предприятие ангажменти — Степен, в която приетото от Комисията решение относно ангажиментите е задължително за националните съдилища — Член 9, параграф 1 и член 16, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1/2003“

По дело C-547/16

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Tribunal Supremo (Върховен съд, Испания) с акт от 18 октомври 2016 г., постъпил в Съда на 28 октомври 2016 г., в рамките на производство по дело

Gasorba SL,

Josefa Rico Gil,

Antonio Ferrándiz González

срещу

Repsol Comercial de Productos Petrolíferos S.A.,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: L. Bay Larsen, председател на състава, J. Malenovský, M. Safjan, D. Šváby (докладчик) и M. Vilaras, съдии,

генерален адвокат: J. Kokott,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за Gasorba SL, от г-жа Rico Gil и г-н Ferrándiz González, от D. García Riquelme, procurador, от A. Hernández Pardo, abogado, и от L. Ruiz Ezquerro, abogada,
- за Repsol Comercial de Productos Petrolíferos SA, от A. Requeijo Pascua и P. Arévalo Nieto, abogados, и от M. Villarrubia García, abogada,

* Език на производството: испански.

- за испанското правителство, от A. Gavela Llopis, в качеството на представител,
- за германското правителство, от T. Henze и R. Kanitz, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от F. Castilla Contreras, F. Jimeno Fernández и C. Urraca Caviedes, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 14 септември 2017 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 16 от Регламент (ЕО) № 1/2003 на Съвета от 16 декември 2002 година относно изпълнението на правилата за конкуренция, предвидени в членове [101] и [102 ДФЕС] (ОВ L 1, 2003 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 1, стр. 167).
- 2 Това запитване е отправено в рамките на спор между, от една страна, Gasorba SL, г-жа Josefa Rico Gil и г-н Antonio Ferrándiz González (наричани по-нататък общо „Gasorba и др.“) и от друга страна, Repsol Comercial de Productos Petrolíferos SA (наричано по-нататък „Repsol“) относно валидността от гледна точка на член 101 ДФЕС на договор за наем на бензиностанция, предвиждащ задължение за изключително снабдяване.

Правна уредба

- 3 Съображения 13 и 22 от Регламент № 1/2003 гласят следното:

„(13) Когато в хода на производство, което може да доведе до забрана на споразумение или практика, предприятията предложат на Комисията да поемат ангажименти, с които да отговорят на нейната загриженост, Комисията следва да има възможност да приема решения, с които тези ангажименти стават задължителни за съответните предприятия. С решенията за поемане на ангажименти следва да се установи, че вече не съществуват основания за предприемане на действия от Комисията, без да се прави заключение дали е имало или още е налице нарушение. Решенията за поемане на ангажименти не влияят на правомощията на органите по конкуренция и съдилищата на държавите членки за извършване на такова установяване и решаване на случая. Решенията за поемане на ангажименти не са подходящи в случаите, когато Комисията възнамерява да наложи санкция.

[...]

- (22) За да се осигури съответствие с принципите на правната сигурност и еднаквото прилагане на общностното право на конкуренция при система на успоредни правомощия, трябва да се избягват [противоречиви] решения[...]. Ето защо в съответствие със съдебната практика на Съда на Европейските общности е необходимо да се изяснят действието на решенията и производствата пред Комисията върху съдилищата и органите по конкуренция на държавите членки. Решенията за поемане на ангажименти, приети от Комисията, не влияят върху правомощията на съдилищата и на органите по конкуренция на държавите членки за прилагане на членове [101] и [102 ДФЕС]“.

- 4 Съгласно член 6 от този регламент, отнасящ се до „[п]равомощия[та] на националните съдилища“:

„Националните съдилища разполагат с правомощия да прилагат членове [101] и [102 ДФЕС]“.

- 5 Посветеният на „[а]нгажиментите“ член 9 от посочения регламент предвижда в параграф 1:

„Когато Комисията възнамерява да приеме решение, с което да изиска прекратяване на нарушение, а съответните предприятия предложат поемане на ангажименти за преодоляване на загрижеността, изразена по отношение на тях от Комисията в нейната предварителна оценка, Комисията може чрез решение да превърне тези ангажименти в задължителни за предприятията. Такова решение може да се приеме за определен срок и съдържа заключението, че повече не са налице основания за предприемане на действия от Комисията“.

- 6 Член 15 от Регламент № 1/2003, който се отнася до „[с]ътрудничество[то] с националните съдилища“, предвижда в параграф 1:

„В производствата по прилагане на член [101] или [102 ДФЕС] съдилищата на държави членки могат да се обръщат към Комисията с искане да им бъде предадена информацията, с която тя разполага, или нейното становище по въпроси, свързани с прилагане на общностното право на конкуренция“.

- 7 Член 16 от Регламент № 1/2003, озаглавен „[е]днакво прилагане на общностното право на конкуренция“, предвижда в параграф 1:

„Когато национални съдилища се произнасят по споразумения, решения или практики съгласно член [101] или [102 ДФЕС], които вече са предмет на решения на Комисията, те не могат да вземат решения, които са в противоречие с решението, прието от Комисията. Те също така трябва да избягват вземане на решения, които биха противоречали на решение, което Комисията предвижда да приеме по образувано от нея производство. За тази цел националният съд може да прецени дали е необходимо да спре своето производство. Това задължение не засяга правата и задълженията по член [267 ДФЕС]“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 8 На 15 февруари 1993 г. г-жа Rico Gil и г-н Ferrándiz González сключват два договора с Repsol.
- 9 С първия от тези договори, озаглавен „акт за учредяване на право на ползване“, г-жа Rico Gil и г-н Ferrándiz González учредяват в полза на Repsol за срок от 25 години вещно право на ползване върху поземлен имот, находящ се в Орба (Испания), и построената в него бензиностанция, както и върху административното разрешение за експлоатация на тази бензиностанция.
- 10 С втория от тези договори, озаглавен „Договор за прехвърляне на стопанисването на бензиностанция, за наем на търговско предприятие и за изключително снабдяване“ (наричан по-нататък „договорът за наем“), Repsol отдава под наем на г-н Ferrándiz González поземления имот заедно с бензиностанцията за срок от 25 години при месечна наемна цена от 10 000 испански песети (ESP) (около 60 EUR).
- 11 На 12 ноември 1994 г. г-жа Rico Gil, г-н Ferrándiz González и двете им деца учредяват дружеството Gasorba, което със съгласието на Repsol замества г-жа Rico Gil и г-н Ferrándiz González като страна по сключените с последното договори.

- 12 По силата на договора за наем наемателите са длъжни през целия срок на договора да се снабдяват изключително от Repsol, което периодично им съобщава максималните продажни цени на горивата за крайните потребители, и имат право да предоставят отстъпки за сметка на своята комисиона, без да намаляват приходите на доставчика.
- 13 Комисията образува производство по прилагане на член 101 ДФЕС срещу Repsol. След извършване на предварителна оценка тя приема, че дългосрочните договори за изключително снабдяване, включително договорите между страните в главното производство, пораждат съмнения за противоречие с член 101 ДФЕС, доколкото могат да предизвикат „значително затваряне“ на испанския пазар на продажба на горива на дребно.
- 14 В отговор на извършената от Комисията предварителна оценка Repsol ѝ предлага да поеме ангажименти по-специално че за в бъдеще няма да сключва никакви дългосрочни договори за изключително снабдяване, че ще предложи на наемателите на съответните бензиностанции финансови стимули, които да ги накарат да прекратят предсрочно дългосрочните договори за снабдяване с Repsol, както и че за определен период няма да закупува независими бензиностанции, които още не снабдява.
- 15 Посочените ангажименти са обявени за задължителни с Решение 2006/446/ЕО на Комисията от 12 април 2006 година относно производство за прилагане на член [101 ДФЕС] (Дело COMP/B-1/38.348 — Repsol CPP) (ОВ L 176, 2006 г., стр. 104) (наричано по-нататък „решението относно ангажиментите“).
- 16 Разпоредителната част на това решение гласи следното:
- „Член 1
- Посочените [...] ангажименти са задължителни за [Repsol].
- Член 2
- Производството по настоящата преписка се прекратява.
- Член 3
- Настоящото решение се прилага от датата, на която [Repsol] е уведомено за него, до 31 декември 2011 г.
- Член 4
- Адресат на настоящото решение е [Repsol]“.
- 17 След приемане на посоченото решение, на 17 април 2008 г. Gasorba и др. предявяват срещу Repsol пред Juzgado de lo Mercantil nº 4 de Madrid (търговски съд Мадрид, Испания) иск за обявяване на договора за наем за нищожен поради противоречие с член 101 ДФЕС, от една страна, и за обезщетение за вредите, произтекли от прилагането на посочения договор, от друга.
- 18 Искът им обаче е отхвърлен най-напред от този съд с решение от 8 юли 2011 г., а след това с потвърдително решение на въззивната инстанция Audiencia Provincial de Madrid (апелативен съд Мадрид, Испания) от 27 януари 2014 г.

- 19 Като считат, че решението относно ангажиментите не е пречка националният съд да обяви за нищожен договор, за който се отнася това решение, ако той е сключен в нарушение на член 101 ДФЕС, Gasorba и др. подават касационна жалба пред Tribunal Supremo (Върховен съд Испания).
- 20 Този съд счита, че е налице несигурност относно обхвата на компетентността на националните съдилища с оглед на членове 9 и 16 от Регламент № 1/2003. В това отношение той отбелязва, че Комисията, изглежда, омаловажава последиците от решението относно ангажиментите, като в становището си от 8 юли 2009 г., дадено по искане на Juzgado de lo Mercantil nº 2 de Barcelona (търговски съд Барселона), отправено на основание член 15 от Регламент № 1/2003 по делото, приключило с определение от 27 март 2014 г., Bright Service (C-142/13, непубликувано, EU:C:2014:204), посочва, че това решение не предопределя анализа, който Комисията би могла да извърши въз основа на бъдещи разследвания и допълнителни данни. Посоченото решение не предопределяло и анализа, който трябва да извърши националната юрисдикция. Според Комисията с решенията, приети на основание член 9 от Регламент № 1/2003, единствено се цели ангажиментите, предложени от страните с оглед на разрешаването на констатирани проблеми в областта на конкуренцията, да станат задължителни за съответните предприятия, но не се установява дали е имало или още е налице нарушение на член 101 или член 102 ДФЕС.
- 21 При тези обстоятелства Tribunal Supremo (Върховен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Съгласно член 16 [...] от регламент [№ 1/2003] представлява ли [решението относно ангажиментите] пречка за това националният съд да обяви споразуменията, които попадат в приложното поле на това решение, за нищожни с оглед на срока на изключителното снабдяване, макар че те могат да бъдат обявени за нищожни и на друго основание, например поради налагане от доставчика на купувача (или дистрибутора) на минимална продажна цена за потребителите?
- 2) В такъв случай може ли да се счита, че дългосрочните договори, за които се отнася решението относно ангажиментите, се ползват от индивидуално освобождаване по член 101, параграф 3 ДФЕС на основание на посоченото решение?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

- 22 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 16, параграф 1 от Регламент № 1/2003 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национален съд да обяви споразумение между предприятия за нищожно на основание член 101, параграф 2 ДФЕС, когато преди това Комисията е приела ангажименти, засягащи същото споразумение, и ги е направила задължителни с решение, прието на основание член 9, параграф 1 от този регламент.
- 23 Съгласно член 6 във връзка със съображение 22 от Регламент № 1/2003 прилагането на правото на Съюза в областта на конкуренцията се основава на система на успоредни правомощия, в рамките на която както Комисията, така и националните органи по конкуренция и националните съдилища могат да прилагат членове 101 ДФЕС и 102 ДФЕС.
- 24 Еднаквото прилагане на правото на Съюза в областта на конкуренцията е гарантирано по-специално от член 16, параграф 1 от Регламент № 1/2003, който задължава националните съдилища да не постановяват решения, които биха противоречали на решение, прието от Комисията в производство по Регламент № 1/2003.

- 25 От текста на член 9, параграф 1 от посочения регламент следва, че една от последиците на решението, прието на основание на този член, е да направи задължителни ангажиментите, предложени от предприятията за преодоляване на загрижеността във връзка с конкуренцията, изразена от Комисията в предварителната ѝ оценка. Следва да се констатира, че такова решение не удостоверява, че поведението, във връзка с което е изразена загриженост, е съобразено с член 101 ДФЕС.
- 26 Всъщност, след като съгласно член 9, параграф 1 във връзка със съображение 13 от Регламент № 1/2003 Комисията може да извърши просто „предварителна оценка“ на състоянието на конкуренцията, без впоследствие с приетото на основание на този член решение относно ангажиментите да установява дали е имало или още е налице нарушение на конкуренцията, не може да се изключи възможността национален съд да достигне до извод, че практиката, предмет на решението относно ангажиментите, нарушава член 101 ДФЕС, и поради това да реши, за разлика от Комисията, че е налице нарушение на този член.
- 27 Освен това съображения 13 и 22 от Регламент № 1/2003, разглеждани във връзка едно с друго, изрично уточняват, че решението относно ангажиментите не влияе върху правомощието на органите по конкуренцията или съдилищата на държавите членки да се произнесат по съответния случай и съответно върху правомощието им да приложат членове 101 и 102 ДФЕС.
- 28 От изложеното следва, че решение, прието на основание член 9, параграф 1 от Регламент № 1/2003, не би могло да породи у съответните предприятия оправдани правни очаквания, че поведението им не противоречи на член 101 ДФЕС. Всъщност, както генералният адвокат посочва в точка 39 от заключението си, решението относно ангажиментите не може да „узакони“, и още по-малко — с обратно действие, пазарното поведение на съответното предприятие.
- 29 Това обаче не означава, че националните съдилища могат да игнорират този вид решения. Всъщност тези актове все пак са решения. Освен това както принципът на лоялно сътрудничество, закрепен в член 4, параграф 3 ДЕС, така и целта за ефективно и еднакво прилагане на правото на Съюза в областта на конкуренцията задължават националния съд да вземе предвид предварителната оценка на Комисията и да я разглежда като улика, дори като начало на доказателство, за антиконкурентния характер на съответното споразумение с оглед на член 101, параграф 1 ДФЕС.
- 30 При тази обстоятелства на първия въпрос следва да се отговори, че член 16, параграф 1 от Регламент № 1/2003 трябва да се тълкува в смисъл, че прието от Комисията на основание член 9, параграф 1 от този регламент решение относно ангажиментите, което засяга определени споразумения между предприятия, не е пречка националните съдилища да преценят дали посочените споразумения противоречат на правилата в областта на конкуренцията и ако се налага, да ги обявят за нищожни на основание член 101, параграф 2 ДФЕС.

По втория въпрос

- 31 Предвид отговора на първия въпрос не е необходимо да се отговаря на втория въпрос.

По съдебните разноси

- 32 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноси. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

Член 16, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1/2003 на Съвета от 16 декември 2002 година относно изпълнението на правилата за конкуренция, предвидени в членове [101] и [102 ДФЕС] трябва да се тълкува в смисъл, че прието от Европейската комисия на основание член 9, параграф 1 от този регламент решение относно ангажиментите, което засяга определени споразумения между предприятия, не е пречка националните съдилища да преценят дали посочените споразумения противоречат на правилата в областта на конкуренцията и ако се налага, да ги обявят за нищожни на основание член 101, параграф 2 ДФЕС.

Подписи